

Naturen som rekreasjon og heteroseksuell romantikk:

En studie av russiske kvinnelige migranternes poetiske fortellinger om natur og kjønn

Av Tatiana Wara, ph.d.-stipendiat ved ISS, UiT Norges arktiske universitet

og Mai Camilla Munkejord, seniorforsker ved Uni Research Rokkansenteret og

førsteamanuensis ved IRN, UiT Norges arktiske universitet

Epostadresse til førsteforfatteren: tatiana.wara@uit.no

Naturen som rekreasjon og heteroseksuell romantikk:

En studie av russiske kvinnelige migranters poetiske fortellinger om natur og kjønn

Jeg glemmer det aldri, min første tur med kjæresten: Jeg følte meg både liten og sårbar i naturen, men med en stor og sterk mann ved siden av meg. Gjennom denne opplevelsen ble han forvandlet fra en naiv og forelsket gutt til en Mann med store «M»! (Valeria)

Denne artikkelen undersøker forbindelser mellom natur og kjønn. Vi analyserer data fra feltarbeid og intervjuer med kvinnelige russiske migranter bosatt i en liten by i Finnmark. Med inspirasjon fra kroppsfenomenologi (Merleau-Ponty 1994) og feministisk fenomenologi (Ahmed 2004b) undersøker vi hvordan finnmarksnaturen gjøres til et meningsfylt kjønnrom gjennom fortellinger om rekreasjon. Vi analyserer hvordan ulike naturopplevelser og naturpraksiser som migrantene tar del i sammen med sin nye norske partner, bidrar til å skape og styrke det russisk-norske parforholdet. Med inspirasjon fra nyere kjønnsforskning vil vi særlig undersøke (re)konstruksjoner av heteroseksualitet i en naturkontekst. I arbeidet med denne artikkelen har vi særlig latt oss inspirere av Hanne Haavinds teori om kjønn som makt og splittelse (1994, 2008), nyere litteratur om natur (Broch 2004, 2014, L'orange Fürst 2004, Ween and Flikke 2009), samt studier om hvordan natur/sted, kultur og kjønn gjensidig konstituerer hverandre (Forsberg 2001, Little 2003, Little and Panelli 2007, Pedersen 2003, McDowell 1999, Simonsen 2001a, Gerrard 2011). Artikkelen bidrar til den antropologiske forståelsen av natur og kjønn gjennom å vise hvordan naturen i vår studie fremstår som en arena som (gjen)skaper heteroseksualitet, ikke minst gjennom relasjonen (russisk kvinnelig) novise og (norsk mannlig) ekspert.

Finnmark mottar et økende antall innvandrere fra ulike land. Nesten 10% av befolkningen kommer fra blant annet Russland, Finland, Polen, Litauen, Sverige, Thailand,

Afghanistan og Somalia. De bidrar ikke bare til folketilveksten i nord. Gjennom innvandringen får Finnmark mange ressurser i form av personer, kompetanse, kunnskap og nettverk. I Finnmark utgjør russiske migranter den største gruppen innvandrere, og majoriteten av disse er kvinner som har møtt kjærligheten i fylket (Flemmen and Lotherington 2008, Kramvig and Stien 2002b, Munkejord 2015). De flytter med andre ord over grensen for å bosette seg sammen med en norsk mann. Andre kommer som studenter (Johanson and Olsen 2012) eller som eksperter eller arbeidsmigranter (Aure 2008). I Finnmark møter migrantene et landskap og særlig et samfunn som er annerledes enn de omgivelsene de er vant med fra oppveksten i Russland.

Førsteforfatteren av denne artikkelen er ph.d-student i tverrfaglig samfunnsvitenskap og russisk kvinnelig migrant bosatt i Tromsø. I utgangspunktet ønsket hun å studere den terapeutiske effekten av å praktisere ulike tradisjoner blant russiske migranter i Finnmark. Dette viste seg imidlertid å være et tema som få var opptatt av. I stedet fortalte informantene om hvorfor de hadde flyttet over grensen fra Russland, om hvordan de hadde opplevd å komme til finnmarksbyen. De fortalte om det å tilegne seg et nytt språk og det å tilpasse seg den lokale kulturen, og derigjennom om sitt nye hverdagsliv i nord. En betydningsfull tematikk var fortellinger om finnmarksnaturen som arena for ulike rekreasjons- og friluftaktiviteter. Ofte ble naturopplevelsene fremstilt i lys av folkekjær russisk poesi. Ikke minst ble det fortalt historier om hvordan den norske partnerens fortrolighet med naturen ble opplevd som å styrke det heteroseksuelle parforholdet. Flere informanter la vekt på at de særlig i starten lot seg imponere over sin norske manns evne til å «temme» eller «mestre» naturen når for eksempel uværet overrasket den ferske familien på tur. De la videre vekt på at hans handlekraft i slike situasjoner bidro til å gjøre dem trygge på at de hadde møtt «den rette».

Forskning viser at russiske kvinnelige migranter for 10-20 år siden ofte ble portrettert på negative måter i nordnorske medier (Mathisen 1998, Moen 2011, Kramvig and Stien 2002a, Lotherington and Flemmen 2007, Flemmen 2007, Leontieva and Sarsenov 2003). Særlig ble russiske kvinner fremstilt som lykkejegere som hadde bosatt seg i Norge for å få tilgang til materielle goder og fordeler, heller enn på basis av «ren kjærlighet». Selv om dagens medierepresentasjoner er langt mer nyanserte, viser artikkelen at informantenes fortellinger kan tolkes som en *motdiskurs* hvorigjennom migrantene skaper seg en egen russisk feminin identitetsposisjon i kontrast til en norsk normativ forståelse av «riktig femininitet i en likestillingskontekst». Artikkelen viser i denne sammenheng at informantene, når de er på tur i naturen sammen med sin mannlige partner, konstruerer seg selv som en “novise” og sine *norske ektemenn* som “eksperter”. Dette ser ut til å konsolidere det norsk-russiske parforholdet som en heteroseksuell relasjon kjennetegnet av makt og splittelse, for å bruke Haavinds (1994) begreper.

Før vi går nærmere inn på presentasjonen og analysen av natur som rekreasjon og heteroseksuell romantikk, vil vi først diskutere våre teoretiske begreper og perspektiver samt beskrive den metodiske fremgangsmåten som studien bygger på.

En fenomenologisk inspirert tilnærming til natur som kontekst for analyser av kjønn

Natur og kjønn er sammensatte fenomener med mange ulike definisjoner og tilnærminger. Mens naturen tidligere gjerne har blitt forstått som en gitt, objektiv materialitet i form av vann, skoger, fjorder, fjell og vidder, har forskningen de senere årene vært mer opptatt av å studere natur som sosial og kulturell konstruksjon og gjenstand for handlinger (Førde and Magnussen 2012, Hansen 2001, Simonsen 2001b, Bærenholdt 2001). Vi legger til grunn en kroppsliggjort forståelse av natur som et subjektivt, intimt og sanselig felt (Merleau-

Ponty 1994 og Simonsen 2005). En slik tilnærming forbinder kroppen med verden og «gestalter rommet og tiden» gjennom dens kommunikasjon og interaksjon med verden (Olesen 2002:36). Den feministiske geogrfen Sara Ahmed sin fenomenologi om «collective feelings» (2004a, b) diskuterer det kollektive som noe som legemliggjør offentlige former. Ahmed peker på hvordan former eller overflater som menneskekropper, landskap og institusjoner møtes og derigjennom skaper emosjoner. Disse emosjonene kan være særlig sterke i møter med dem som «ikke passer inn» i de gitte, naturlige former (2004a, b). Hennes perspektiv hjelper oss å legge merke til hvordan kulturell mening etableres og nedfelles. I korte trekk handler det om hvordan vi bebor verden «med andre», og hvordan andre «er» en *bakgrunn* for våre opplevelser og følelser (Ahmed 2004a, b). Den danske sosial- og kulturgeogrfen Kirsten Simonsen nyanserer følelsesbegrepet som noe som manifesterer seg i praksiser:

Stemninger og følelser er basale elementer af menneskelig eksistens, men de har ikke bare karakter af indre psykiske eller biologiske sansetilstande. Den samme sanseoplevelse (som et bankende hjerte), kan ingå i kvalitativt forskjellige stemninger eller følelser afhængigt af den kontekst, den forekommer i. Følelsesbegrepet kommer på den måde i højere grad til at referere til sansings kontekstuelle betydning, til den tilknytning til praksis, livsform og social situation (2005:66).

Inspirert av en fenomenologisk forståelse av naturen, er vi ikke opptatt av natur som en materiell størrelse, men heller som spesifikke sosiale øyeblikk og opplevelser i naturen (Broch 2004, 2014, Ween and Flikke 2009). En slik tilnærming åpner opp for to diskusjoner som denne artikkelen bidrar til. Den første diskusjonen dreier seg om natur som bakgrunn. Dette innebærer at vi, i tråd med L'orange Fürst, tenker at naturen er «menneskets forlengete legeme», og at det eksisterer et dialektisk forhold mellom natur og samfunn (L'orange Fürst 2004:46). Naturen kan i et slikt perspektiv verken forstås inni oss eller utenfor oss (L'orange

Fürst 2004, Ween and Flikke 2009). Våre analyser viser i denne sammenheng at det er et poeng å undersøke migrantenes naturopplevelser i spenningen mellom deres tidligere (russiske) og nåværende (nordnorske) ståsted. Vi forstår finnmarkslandskapet som «erfaringslatente horisonter», alltid i samspill mellom seg selv, omgivelser og andre, som den franske filosofen og fenomenologen Maurice Merleau-Ponty formulerer det (1994:35). Videre bidrar denne artikkelen til diskusjonen om vår forståelse av natur som kontekst for analyser av kjønn. Feministiske antropologer har lenge vært opptatt av å utvikle kunnskap om kjønnete systemer og uttrykk. Ortner (1974) var blant de første som argumenterte for at femininitet universelt synes å utformes som en *komplementær, men underordnet motsats* til maskulinitet. Hun hevdet videre at denne konstruksjonen var relatert til forståelser av natur og kultur: at kvinner ble symbolsk assosiert og identifisert med natur gjennom sine reproduktive oppgaver, mens mennene ble symbolsk assosiert og identifisert med kultur (Ortner 1974). Denne dikotomien har senere inspirert analyser av kjønn basert på motsetninger som privat-offentlig og reproduksjon-produksjon (Rosaldo 2001, Solheim 2002, Rudie 1995, 1994). Psykologen Hanne Haavind (1994) argumenterer i tråd med antropologiske kjønnsteorier at «kjønn som relasjon» kjennetegnes av makt og splittelse: Splittelsen gjør noen fenomener uforenlige med andre, mens makten bidrar til at det maskuline plasseres i en overordnet posisjon i relasjon til det kvinnelige (Haavind 1994). Kroppen forstås av Haavind som et tegn som alle bærer rundt på, og som alle justerer seg i forhold til (Solheim 1998, Haavind 1994). I tråd med Haavind forstår vi kjønn som en *kulturell kode* som legger en ramme for tolkning av kvinners og menns praksiser. Kjønn dreier seg med andre ord slik vi ser det, ikke om forskjellige *essenser*, men heller som et *forhold mellom* to fenomener som settes i relasjon til hverandre på måter som er sosialt gjenkjennelige. Videre tenker vi i tråd med Haavind (1994:774) at det skapes forbindelseslinjer mellom naturpraksiser / naturopplevelser og konkrete mannskropper og kvinnekropper, og at det er disse forbindelseslinjene som fremtrer som femininitet og

maskulinitet for oss. Generelt sett, argumenterer Haavind, vil det som konstrueres som mannlig, bli betraktet som viktigere, mektigere og mer allment enn det som konstrueres som kvinnelig (1994:775). Samtidig åpner Haavind for at kjønn kan endres. Forholdet mellom kvinner og menn er stadig under endring, både med hensyn til hva som er *vanlig* i statistisk forstand, og med hensyn til hva som uttrykkes som ønskelig i kulturell forstand (Haavind 2008:60).

Denne artikkelen undersøker hvordan russiske kvinnelige migranter, med utgangspunkt i *naturen som materiell og sosiokulturell kontekst*, forteller frem kjønn som en heteroseksuell relasjon. Vi drar her vekslers på forskning om hvordan sted/natur og kjønn gjensidig konstituerer hverandre (Flemmen 2002, Berg and Lysgård 2004, Little 2002, Simonsen 1995, 2005, Gerrard 2011, McDowell 1999). Gunnel Forsberg (2001) skriver i denne sammenheng:

To say that spatial location matters implies that place and gender are mutually constructed and inseparable. (...) Both places and people are social constructions that influence the notion of what it means to be masculine or feminine (2001:161).

Forsbergs argumentasjon, som bygger på blant andre Linda McDowell (1999), innebærer at konstruksjoner av maskulinitet og femininitet vil få ulike uttrykk i forskjellige stedlige kontekster. Det er i denne forbindelse relevant å vise til de feministiske geografene Little og Panelli (2007) sin studie av en australsk TV-serieⁱ der mannlige bønder i villmarka søker etter en kvinne å dele livet sitt med. Her analyserer de hvordan natur og heteroseksualitet gjensidig konstituerer hverandre. De skriver:

Nature can be harsh, brutal and alien, testing and challenging the development of sexual relationships. At the same time it can be gentle, harmonious and nurturing, providing a positive and supportive context/influence of the performance of (heterosexual) sexuality. [...]

By showing how sexual relationships unfold in complex interaction with nature we see how both society and space are, in post-structural terms, constantly becoming (Little & Panelli 2007:186).

For å belyse vår problemstilling er det relevant å forstå kjønn ikke bare i lys av Hanne Haavinds teori om makt og splittelse og i lys av teorier om kjønn som romlig konstituert gjennom natur (Little and Panelli 2007), men også *mobilitet* (Simonsen 2005). Innenfor sistnevnte perspektiv påpekes det blant annet at mobilitet betinger en særlig form for maktrelasjoner innenfor og mellom sosiale grupper, kjønn og generasjoner (Gullestad 2002, Hansen 2001, Gerrard 2013, Valestrand and Gerrard 2013). Mobilitet privilegerer noen, og skaper både sammenhenger og brudd i kjønnete betydninger samt i måter å bruke ulike landskap, slik denne artikkelen også viser.

Metode: Naturfortellinger om heteroseksuell romantikk

Det har vært en voksende litteratur om bruk av både fenomenologisk og narrativ teori det siste tiåret, ikke minst i studier om natur publisert i Norsk Antropologisk Tidsskrift (Nordbye 2013, Skår 2009, Ween and Flikke 2009, L'orange Fürst 2004, Broch 2014). Noen forskere mener at fenomenologiske og narrative perspektiver vanskelig lar seg forene, mens andre har utviklet kombinasjonstilnærminger som fortolkende fenomenologi der man analyserer narrative data (Kupers 2005). I denne artikkelen legger vi til grunn at informantenes fortellinger ikke skapes i et lukket rom, men alltid innenfor en bestemt geopolitisk og kulturell kontekst (Olsen 2014:131). Kjell Olsen skriver i denne sammenheng at: «Fortellinger om hendelser (...) kan brukes til å plassere individet i en samtidig kontekst, som en person med bestemte verdier og egenskaper, og for å forklare mening og handlinger i fortid og fremtid» (2014:130). Dette innebærer at informantenes fortellinger forstås som «konstruksjoner av en kollektiv hukommelse» som trekker veksler på historiske og kulturelle

myter og narrativer knyttet til signifikante begivenheter i egen biografi og/eller fra nærmiljøets historier» (Simonsen 2005:83). Vi tenker videre at fortellinger skapes mellom konkrete samtalepartnere med integrerte erfaringer (Olesen 2002, Merleau-Ponty 1994). Dette betyr at vi forstår våre intervjuer som en interaktiv kontekst for historiefortelling hvor pågående diskursive prosesser integreres i de umiddelbare, sansende, motoriske, kognitive og talende kropper. Rent konkret er det videre slik at informantenes (og førsteforfatterens) fortellinger pendler mellom fortid i Russland og nåtid i Norge. Det er dessuten relevant å notere seg at fortellingene som er fremkommet i fokusgruppeintervjueneⁱⁱ (Morgan 1997), er rettet til et russisk publikum ettersom alle samtalepartnereⁱⁱⁱ er russiske migranter som bor i Nord-Norge^{iv}.

I artikkelen har vi analysert data fra deltakende observasjon, fokusgruppeintervjuer og individuelle intervjuer. Deltakende observasjon ble gjort i løpet av tre feltbesøk i en by i Finnmark der førsteforfatteren var sammen med kvinnelige russiske migranter i en rekke sosiale sammenhenger som på damekvelder, i bassenget, i badstuen, på skitur, hun deltok på julefeiring og andre arrangementer organisert av blant annet den russiske foreningen, og hun deltok på uformelle byvandring og kafébesøk med flere av informantene. Ikke minst fordi det gradvis ble etablert multiplekse venninnerelasjoner med flere av informantene, fikk mange av samtalene et fortrolig, og noen ganger privat, preg. Derfor opplevdes det etter hvert hensiktsmessig å formalisere samtalene. Det ble derfor gjort først åpne og ustrukturerte, og senere semistrukturerte og mer fokuserte intervjuer, for derigjennom å gi de 19 informantene muligheten til å filtrere hva de ønsket skulle brukes i forskningssammenheng. Intervjuene ble tatt opp på bånd og delvis transkribert og oversatt av førsteforfatteren^v. Førsteforfatteren har i tillegg i ulike sammenhenger møtt og pratet med en rekke andre russiske migranter bosatt i den lille finnmarksbyen. I denne artikkelen brukes *sitater* kun fra intervjuene, og ikke fra øvrig feltarbeid, mens fortolkningene baserer seg på alle typer data som er samlet inn i

forbindelse med denne studien. Begge forfatterne har utarbeidet problemstillingen for artikkelen, vi har gjort analysene sammen, og vi har samarbeidet nært om hele skriveprosessen, fra renskriving av «rådata» til ferdigstilling av artikkelen. Andreforfatteren kjenner dessuten meget godt den geografiske konteksten, og hun har dertil møtt og intervjuet noen av informantene i egne kvalitative studier.

Fortellinger om naturopplevelser

Naturen som poesi

Vi vil starte empiri- og analysedelen med et utdrag fra det første fokusgruppeintervjuet. Sitatet illustrerer hvordan dannelse, litteratur, natur og kultur innlemmes i den sansende kroppen, i informantenes «kjøtt, blod og hjerte,» som Valentina uttrykker det:

Valentina: Vi [i sovjettiden] vokste opp med de samme eventyrene, de samme filmene, tegneseriene og ikke minst den samme litteraturen. Vi ble oppfostret med Tatiana Larina fra «Jevgenij Onegin», med Natasja Rostova og med klumsete Pjer fra «Krig og fred» – og disse figurene er i både vitser og ikke minst i mentaliteten vår. Selv om de er oppdiktete litteraturhelter, er samtidig *i* oss på et vis. De er i kjøtt, blod og hjerte! Vi henter frem deres karakter og karakteristikk i forskjellige overveielsessituasjoner. De rådfører oss på ett vis. Vi ble oppfostret med kultur og litteratur, mens nordmenn blir oppfostret med natur. Det behøver ikke innebære at vi ikke setter pris på vakre omgivelser, men vi mangler et praktisk grunnlag og en forståelse på hvordan man kan håndtere natur. Vi tar inn natur gjennom det estetiske og emosjonelle gjennom Turgenevs» og ikke minst Puskin sine beskrivelser: «Frost og sol, en eventyrlig dag. Du sover enda min kjære venn...» [Valentina og de andre informantene siterer videre i kor.]

Svetlana: Ikke sant? Jeg ser nesten Puskin sin bestemor foran meg, da hun våknet til det idylliske landskapet.

Alina: Du mente vel Puskin sin dagmamma Arina Radionovna?

Svetlana: Unnskyld, Arina Radionovna, så klart!

Denne tematikken blir nesten helt identisk kommentert i et annet fokusgruppeintervju med andre informanter til stede. Her sier Veronika:

Jeg tror at det er typisk russisk at vi fortolker natur gjennom litteratur som romaner og dikt. Gjennom Puskin for eksempel. Nordmenn derimot har en praktisk forståelse av natur.

I det første utdraget over ser vi at litteraturhelter fortelles fram som signifikante eller betydningsfulle andre^{vi}. De blir ifølge Mariana hentet frem i overveielsessituasjoner som rådgivere. (Hva ville Tatjana Larina fra Puskin gjort i en tilsvarende situasjon?). Videre er det relevant å legge merke til Valentina sin refleksjon rundt naturens betydning i dannelsen når hun påpeker at russere blir oppfostret med kultur og litteratur, mens nordmenn oppfostres med natur. Dette utsagnet kan forstås som en kulturell (re)produksjon av annethet, ikke minst når hun i samme forbindelse påpeker at hun selv og andre russiske innvandrerkvinner i Finnmark *mangler* et praktisk grunnlag i sin omgang med natur sammenlignet med lokale finnmarkinger. Denne tematikken vil følges opp under når vi diskuterer relasjonen mellom den norske mannen og den russiske kvinnelige migranten som en ekspert-novise relasjon. Det er samtidig relevant å påpeke at russisk språk ikke skiller mellom begrepene natur og landskap. Dette kan til dels forklare de varierte metaforene informantene bruker når de snakker om natur, som for eksempel «det elskede barn», «symfoniorkester», «forelskelse» og «ur-viten». Natur kan med andre ord være så mangt og uttrykkes på ulike måter. Det illustreres ikke minst i Linas poetiske betraktning om naturen som en «TV-stue». Hun forteller:

Det går ikke an å være uberørt. Selv om jeg har bodd i her [i Finnmark] i over 10, år er jeg fullstendig forelsket. Jeg har overgitt meg til den alvorlige, stolte, vakre, rene og majestetiske

naturen. (...) Jeg forbinder naturen med et vakkert og høytidelig symfoniorkester som bare må nytes og nytes. Jeg har en «fast bordplass» på Kvæangsfjellet med verdens beste utsikt mot havet, som vi internt kaller det mellom mine russiske venner som kommer på besøk. Vi bruker å pakke med god mat og kaffe og spise lunsj der. Vi tar med både bord, gode stoler og pledd og leker at vi er hjemme i stuen og ser på TV. Jeg er blitt direkte avhengig at den TV-serien og bare *må* ha fortsettelsen [hun ler hjertelig].

I en fenomenologisk forstand belyser informantenes fortellinger deres mulighetsrom for å orientere seg i Finnmark som nytt hjemsted. Fenomenologien oppfordrer oss videre til å se hva som er «rundt» fortellingene, altså å utforske den verden som (allerede) har antatt visse former og *overflater* (Ahmed 207:151). Felles for de russiske kvinnelige migrantene er at de har et felles repertoar av fenomener rundt seg (i litteraturen også kalt for «narrative ressurser» Simonsen 2005:85^{vii}) som inngår i deres fortellinger om den norske naturen. Deres fortellinger kan således sies å inneholde både et kroppslig og et narrativt repertoar, og involverer følelser, hukommelse, drømmer, språk og sosiale former (Hansen 2001). I neste avsnitt skal vi analysere to fortellinger som belyser naturen som arena som styrker, eller til og med (gjen)skaper, det heteroseksuelle parforholdet. Den første fortellingen viser hvordan naturen kan by på utfordringer som må overvinnes, og hvordan den norske mannen her konstrueres som en «prins» som berger «prinsessen» i sikkerhet når uhellet oppstår. Den andre fortellingen viser hvordan den russiske kvinnelige migranten plasserer seg i en posisjon som novise, mens hennes norske mannlige partner plasseres i rollen som ekspert som «vet», «kan» og som «ordner opp» når det nyetablerte paret er på tur i naturen - uavhengig av hvilke forhåndskunnskaper og hvilken praktisk kompetanse den russiske kvinnelige migranten måtte ha.

Naturen som emosjonell opplevelse: Prinsen som redder prinsessen

Anastasia forteller at hun og hennes norske eksmann Leif i utgangspunktet var svært forskjellige. Hun var lenge i tvil om hun skulle satse på ham eller ei. De hadde, ifølge henne, stort sett bare ett punkt som bandt dem sammen: Begge elsket å være ute i naturen. En vinter, mens de ennå var ferske kjærester, og Anastasia fortsatt var usikker på relasjonen, fant en avgjørende hendelse sted. Anastasia forteller:

Det var påske. Jeg og sønnen min på 14 år var invitert hit på påsketur. Vi dro på hytta.

Eksmannen min, Leif, hadde leid snøskuter. Neste dag skulle vi på skutertur. Vi kjørte et godt stykke, i alle fall noen timer. Så stoppet vi ved et vann for å fiske, lage bål og grille. Sønnen min var veldig ivrig og ville gjerne kjøre snøskuter alene. Det fikk han lov til. Men plutselig roper eksmannen min: «Nei, nei! Stopp, Stopp!» Jeg skjønnte med det samme at det var noe alvorlig galt. Isen lenger utpå vannet var tynn, og plutselig ser jeg at både snøskuteren og sønnen min holder på å gå under vann!

I denne dramatiske situasjonen imponerer Leif. Han tenker verken på skuter eller på egen sikkerhet, men løper mot hullet i isen, og hopper i vannet. Han redder Anastasias sønn og får dem begge opp på isen. De er gjennomvåte og iskalde. Nå gjelder det å få varmen i seg. Det er en hytte like ved. Leif løper bort dit med Anastasia og sønnen. Hytta er lukket og låst, men Leif vet råd: Han knuser et vindu slik at de kan komme seg inn og få fyr i ovnen. Anastasia forteller: «Vi fant ved til å fyre, og vi fant te og noe boksemat, og så satt vi der hele natten og tørket klær. Den opplevelsen gjorde et sterkt inntrykk på meg ... Så sterkt at vi ble gift!»

Hun forteller videre at hun husker at da presten i forbindelse med giftemålet deres spurte hva de hadde felles, så svarte Leif: «Selv om at vi har forskjellig kulturbakgrunn og språk, har vi felles glede av natur, og det kan vi bygge videre på». «Det var faktisk det eneste argumentet han kom med», humrer Anastasia. De andre som er til stede rundt bordet, ler med og lar seg inspirere til å fortelle lignende historier. Ikke like dramatiske, men like fullt

historier om naturen som en viktig arena som på ulike måter har bidratt til å styrke kjærlighetsrelasjonen mellom de russiske kvinnene og deres norske menn. Olga, for eksempel, forteller om en gang hun og hennes norske mann, Lars, var på fisketur. Hun forteller at det var hun som hadde presset gjennom denne fisketuren, og at mannen hennes hadde advart om at havet var urolig, og at det beste ville være å holde seg på land. Men Olga var så fascinert av havet og av fisketurer, så hun hadde insistert på at de vel måtte kunne dra på en liten tur ... Og så, mens de fisker og koser seg, skjer det uventede:

Plutselig kom uværet. Vi kjente at havet gradvis ble mer og mer urolig, og vi skulle til å dra tilbake til land da vi fikk motorstopp. Jeg husker ikke hvor lenge vi drev rundt på det urolige havet, men det følte som en evighet. Jeg holdt meg fast i båtripa og tenkte at «Nå er det slutt!»

Etter en stund ble de berget av en redningsbåt som tilfeldig kom forbi. Olga forteller at etter denne opplevelsen fikk hun respekt for havet. Men ikke bare det: «Etter dette ble jeg enda mer forelsket i mannen min. Det var en sterk emosjonell opplevelse som flyttet perspektiver og ga visdom.»

Anastasia og Olga forteller om den norske naturen som livets omdreiningpunkt, som en «opplevelse som flytter perspektiver og gir visdom, så sterk at vi ble gift», som Anastasia uttrykker det. Umiddelbart ser vi at emosjonelle opplevelser tar en betydelig plass i informantenes naturfortellinger. I Anastasias fortelling setter naturen Leifs manndom og tapperhet på prøve. Han overvinner utfordringen, og fremstår som «et godt menneske», nærmest en «reddende prins» fra et folkeeventyr som tar ansvar for «prinsessens» (og hennes sønns) ve og vel. Han viser derigjennom tapperhet og rausket i en kritisk situasjon. Gjennom denne heldedåden ser vi at prinsessen blir «enda mer forelsket» i sin prins, nærmest som en *effekt* av møtet mellom hans maskuline kvaliteter og en barsk natur.

Et sentralt aspekt ved den norske partnerens maskulinitet knyttes i fortellingene over an til hans evne til å temme eller kontrollere de naturlige omgivelser, slik også tidligere forskning om maskulinitet i rurale områder har vist (Bye 2009, Tyler and Fairbrother 2013, Little and Panelli 2007). Dette kan forstås i relasjon til det Ahmed (2004a, b) kaller for «effekten av nærhet». Effekten av nærhet innebærer at visse handlinger repeteres, noe som forårsaker etablering av det Ahmed kaller «overflater» (eller strukturer). Et slikt perspektiv inviterer til å undersøke *hvordan* naturen «tar form» (Ahmed 2004b, 27) som en heteroseksuell romantisk arena. Fortellinger om naturopplevelser forstås her som sedimenterte personlige historier, hvilket formidler en forståelse av våre omgivelser forankret i en verden av betydninger (Merleau-Ponty 1994:46). Naturopplevelser forstås dermed som kroppslige (emosjoner) og sosiale tekster der også kollektive sammenhenger uttrykkes gjennom bestemte individuelle fortellinger (fremstillinger av personlig liv). Mobilitetsdimensjonen, det vil si *migrantenes mobile kropper forankret i både fortid (i Russland) og nåtid (i Finnmark)*, er også relevant for å belyse informantenes fortellinger. Mobiliteten bryter ned normerte mønstre for parallianser, og i stedet skapes bevegelse i forestillinger om femininitet og maskulinitet i det heteroseksuelle parforholdet (Danielsen 2009:100).

Kjærligheten er ikke bare lim for parforholdet (Aarseth 2007), men er også ofte ekteskapets begrunnelse i vår tid (Giddens 1992, Danielsen 2009). «Kjærlighet» fremstår som betydningsgivende også i materialet som denne studien bygger på. Fortellingene viser at emosjoner kommer til uttrykk som «antipati» eller «lidenskap» (Danielsen 2009, 105). Et eksempel er den dramatiske situasjonen som Anastasia forteller om. Denne situasjonen inkluderer en helt som redder det kjæreste hun har («Leif reddet min sønn»), og kan forstås som kontaktflater som beveger kroppen hennes fra nærmest likegyldighet til lidenskap. Heltedåden beveget henne med andre ord fra posisjonen «jeg var ikke særlig forelsket» til et positivt emosjonelt inntrykk «så sterkt at vi ble gift!». Anastasias følelsesmessige respons kan

forstås som et «arbeid» som binder romantikk og giftemål sammen, og dermed etablerer en basis for et «legitimt» transnasjonalt ekteskap. Anastasia utdyper i denne forbindelse at det var vanskelige økonomiske forhold i Russland på den tiden hun først møtte Leif, og at hun hadde mistet jobben og var alenemor. Hun var likevel usikker på om hun skulle satse på Leif og en ny tilværelse i Finnmark, ettersom hun «ikke var særlig forelsket». Hennes fortelling kan således tolkes inn i en politisk diskurs som er merket med tegnet «proformaekteskap». Proformaekteskap bringer med seg ikke bare hennes egen, men også nasjonale forestillinger om elendighet i Russland like etter at jernteppet falt, om fusk og «uekte» følelser. Slike kategoriseringer er ikke uproblematisk da de innebærer at enkeltpersoners kjønn blir både et individuelt uttrykk og et «kollektiv organ» som etablerer grenser for hva som er anstendig og uanstendig^{viii} (Ahmed 2004). Vår analyse viser dermed at naturrelaterte romantiske beretninger har relevans for å forstå hvordan kjønn, makt, sosiale rom og forestillingsverdener utfordrer hverandre og gjensidig skaper hverandre på mangfoldige måter. I neste avsnitt vil vi undersøke nærmere hvordan dette skjer gjennom fortellingene til russiske kvinnelige migranter som konstruerer seg selv som novise i møtet med den norske «mannen med stor M».

Naturen som samskaper av heteroseksualitet gjennom novise-ekspert relasjonen

I det første fokusgruppeintervjuet som i utgangspunktet handlet om tradisjonsforvaltning, begynner informantene heller å diskutere friluftsliv og det å ha naturen tilgjengelig «rett utenfor døren» som en av fordelene ved å bo i nord. Særlig snakker de om lokalbefolkningenes unike kompetanse med å håndtere og ferdes i naturen, noe som også diskuteres i (Munkejord 2011, Pedersen 1999). Som fortellingene under viser, skaper flere av informantene seg selv som en novise, og den norske mannen som en ekspert, og som en mann med stor M. I synonymordboken defineres *novise* som praktikant eller nybegynner. Denne

definisjonen har en dobbel betydning: For det første innebærer den en underordnende posisjon mellom praktikant og læremester. For det andre referer novise til uskyld, naivitet, og til en uvitende posisjon som forklarer manglende kompetanse. På bakgrunn av begge betydninger vil vi i det følgende analysere hvordan informantenes møter med blant annet norske kjønnsideologier (som en bestemt «levd bakgrunn») ser ut til å skape informantene som nettopp «noviser» i en nordnorsk naturkontekst.

Valerias historie kan trekkes frem som et eksempel her. Hun kom til Finnmark fra Murmansk som utvekslingsstudent for 13 år siden. I dag er hun gift, har fast jobb og to barn. Hun kunne ikke tenke seg å bo et annet sted enn i Finnmark, og sier at hun aldri «får nok av nærhet til naturen». Hun fortsetter:

De [lokalbefolkning] ser rett og slett andre ting i naturen enn meg. Jeg føler meg som novise her! De kan dette [håndtere naturen] helt intuitivt! De kan fyre bål, sette opp telt på én, to, tre ... Jeg glemmer det aldri, min første tur med kjæresten: Jeg følte meg både liten og sårbar i naturen, men med en stor og sterk mann ved siden av meg. Gjennom denne opplevelsen ble han forvandlet fra en naiv og forelsket gutt til en Mann med stor «M»! Jeg ble smigret og fasinert. Det var så eventyrlig og kontrastfylt: min sårbarhet mot den majestetiske og barske naturen som han beseiret... Han vant både min tillit og mitt hjerte med første bålgnist eller fiskestangkast. Han fikk meg rett og slett på kroken!

Hun ler og legger til: «Vi bruker naturen, vi også, men på en urban og mer puslete måte» (Valeria, fokusgruppeintervju 1).

En annen fortelling som også viser hvordan kjønn i naturen fortelles frem gjennom en ekspert – novise relasjon finner vi i Linas historie. Lina er 35 år og kommer fra en liten by i den nordvestlige delen av Russland. Hun kom som kjærlighetsinnvandrer^{ix} for cirka 12 år siden, ble etter hvert skilt fra sin norske ektemann og er i dag singel. Hun har ikke barn. Hun

har en godt betalt jobb og sier at hun setter pris på sin økonomiske uavhengighet. Lina forteller:

Selv om jeg er et såkalt bymenneske, kan jeg alltid overleve i naturen. Jeg har de nødvendige kunnskapene. Jeg kan både finne mat i form av røtter, bær og sopp og kan orientere meg og finne frem. Jeg har vokst opp i Nord-Russland med et hardt klima og har derfor vett til å kle meg etter forholdene. Så jeg mener selv at jeg har kunnskap til å overleve i ekstreme situasjoner. Men, så klart, når jeg går på tur med mannfolk, så lar jeg dem finne ut av det meste. Naturen er deres territorium. Jeg ville ikke kunne føle meg som en kvinne om jeg måtte fyre bål og finne ut av ting og sørge for andre på slike turer. Jeg ville aldri tatt initiativ når mannfolk er til stede. Når jeg går med venninner så er jeg i gang [...], men på tur med mannfolk er det helt annerledes. Det er deres oppgave og gi trygghet og sikkerhet. Jeg derimot gir varme og omsorg. Jeg setter pris på en sterk, uredd og besluttsom mann.

Flere av de andre informantene forteller lignende fortellinger om seg selv som sårbare og litt ubehjelpelige i møte med den norske friluftsmannen med stor M som ordner opp, sørger for mat, sørger for trygg transport fra A til B, osv. Fortellingen om nordmannen som ekspert på naturbruk og friluftsliv er ikke enestående i migrantenes fortellinger, og kan således forstås som en eksisterende myte om den norske «Friluftsmannen» (Gurholt 2008). Det at ekspert-novise er en velkjent metafor, innebærer at deres personlige fortellinger om naturopplevelser også trekker veksler på et historisk, kulturelt og kjønnnet repertoar samt eksisterende myter om lokalbefolkningen i Finnmark som «naturmennesker» med en unik evne til å håndtere naturen og dens mange luner.

Det sentrale elementet ved Valeria og Lina sine ellers nokså ulike naturfortellinger er videre den måten de (re)etablerer «ekspert-novise» metaforen som kjønnnet relasjon. Når de

presenterer seg som noviser bruker de formuleringer som «jeg følte meg liten og sårbar» og «han vant min tillit og mitt hjerte» som vi kjenner igjen fra romantiske noveller. Disse uttrykkene lader fortellingene med følelser og bidrar til å forme deres opplevelser av naturen som et kjønnnet rom. Ifølge Merleau-Ponty (1994) innebærer slike betydningsskapende prosesser (på det nye hjemstedet) interaksjon mellom omverdenen og egenkroppen. Egenkroppen er i følge Merleau-Ponty selv et sted. Som han skriver: «Jeg er min kropp» (ibid.:107). Egenkroppen er dermed unik og romlig, den er dynamisk og grenseoverskridende, og forankret i den allerede gitte verden. Merleau-Ponty sier i denne sammenheng at menneskelig eksistens allerede er en *sameksistens*, der «den andre» fungerer som ytre blikk på den som jeg «er» (ibid.:152).

Sara Ahmed (2007:155) nyanserer denne interaksjonen, eller samspillet gjennom uttrykket «effekter av nærhet.» «Effekter av nærhet» har i vår analyse relevans for hvordan vi kan forstå informantene Lina og Valeria sine *naturopplevelser* som heteroseksuelle praksiser. Det betyr at vi ikke anser deres opplevelser som indre tilstander som skapes i «møtet mellom kvinne og mann i naturen». I stedet forstår vi migrantenes opplevelser som en effekt av deres møter med majoriteten i ulike sammenhenger. Disse møtene mellom ulike flater bidrar til å skape nye former for kjønnete relasjoner. Dette utdyper vi nærmere i det følgende.

Informantene forteller på den ene siden at de, ikke minst på bakgrunn av sin oppvekst i ulike deler av Russland, *har* svært mye kunnskap og kompetanse om det å ferdes i naturen. Samtidig forteller de frem seg selv som ukyndige noviser som i møte med den norske mannen mangler kunnskap og kompetanse. Derigjennom skapes den norske mannen som ekspert (og mann med stor M). Denne konstruksjonen kan relateres til kjønn som makt og splittelse (Haavind 1994, 2008). Splittelsen definerer det maskuline som en motsats til det feminine, og det norske som en motsats til det russiske, mens makten plasserer majoritetsmannen i en overordnende posisjon til migrantkvinnen.

Kjønnsrelasjoner preget av makt og splittelse forutsetter ifølge Haavind (1994:769) kvinnens *villighet* til å bli bekreftet som «underordnet.» Denne villigheten kommer særlig fram hos Lina. Til tross for sine ferdigheter og sin kompetanse i naturen, velger hun *i det heteroseksuelle møtet* å kode natur og friluftspraksiser som et maskulint territorium. Når friluftsliv derimot praktiseres «kvinner i mellom» kodes naturbruken «helt annerledes» og dermed som en feminin arena. Lina forteller videre at det å være en «novise» utgjør et premiss for at hun i det hele tatt kan «føle seg som kvinne». *Novise* fremstår dermed som en posisjon som formidler et forhold mellom det feminine og det maskuline, for som Lina sier: «Jeg ville aldri tatt initiativ når mannfolk er til stede». I en annen forbindelse understreker Lina at hun «ikke ønsker en mann som gjør husarbeid», og hun hevder samtidig at det norske likestillingsidealet er «totalt misforstått^x». Dette resonnementet kan forstås som en «effekt» av hvordan Lina bebor verden med andre (Ahmed 2004b:28). Det at Lina begrenser kvinners rolle i møte med mannen til blant annet det å «gi varme og omsorg», tolker vi som et aktivt destabiliserende arbeid^{xi} mot det norske likestillingsidealet, som Lina selv oppsummerer som «absolutt likhet» (mellom kjønnene). Denne plasseringen av naturopplevelser inn i en heteroseksuell relasjon mellom en underordnet novise og en overordnet ekspert kan, ifølge Ahmed (2004b:29), også forstås som en *bevegelse bort fra det som forårsaker et ubehag*. Dette betyr at en del av våre informanter situerer seg i kontrast til det norske likestillingsidealet for å skape seg et ståsted til å utforme en egen russisk femininitet. Dette viser hvordan konstruksjoner av kjønn er vevd inn i minoriserings- og majoriseringsprosesser (Berg, Flemmen, and Gullikstad 2010).

Denne forståelsen av russisk femininitet i møte med majoritetens kjønnsforståelser kan, i tråd med (Wiestad 2007), ikke reduseres til en effekt av kvinnelige og mannlige kropper som stedet der kjønn er lokalisert. Det er med andre ord ikke den norske likestillingsideologien i seg selv som «plasserer» russiske kvinnekropper i en noviseposisjon.

I stedet artikuleres noviseposisjonen som en relasjonell kontrast til det norske maskuline. Dette uttrykkes for eksempel av Lina når hun sier: «Jeg ville aldri kunne *føle meg som en kvinne* om jeg måtte fyre bål». Dette utsagnet viser at det å *føle seg som kvinne* er knyttet til tidligere kulturelle, sosiale og personlige preferanser (migrantenes bakgrunn). Å føle seg som kvinne kan i så måte forstås som en prosess som anerkjenner det norske maskuline som det man definerer seg i kontrast til, som «den andre». Således skaper «ekspert – novise» relasjonen ikke bare en grense mellom en selv og den norske mannlige andre, men den «gir» samtidig den norske mannen *verdi* som attraktiv og attråverdig. Valeria sin fortelling demonstrer særlig godt hvordan *følelser arbeider i sosiale og psykiske felt* (Ahmed 2004a, b). I sin historie fremstiller Valeria seg som sårbar. Derigjennom løftes hennes utkårede fra posisjonen som «naiv gutt» til en «mann med store M». Deres relative posisjoner forflyttes gjennom en naturopplevelse der hun trygt kan innta den naive rollen: «Han fikk meg rett og slett på kroken». Hennes egen feminine noviseposisjon etableres således i motsats til partnerens kyndige, og nærmest «eventyrlige» maskulinitet.

Analysen over viser at «mannen med stor M» konstrueres gjennom ulike dimensjoner som styrker og legitimerer heteroseksuell romantikk. Gjennom informantenes fortellinger skapes således asymmetriske og komplementære kjønnsrelasjoner som ser ut til å styrke det heteroseksuelle parforholdet. Mye tyder på at naturrettede aktiviteter i form av friluftsliv og rekreasjon i finnmarksnaturen skaper en arena som bidrar til å integrere migrantenes russiske måte å forstå kjønn. I fortellingene om natur ser vi dermed at Valeria og Lina, i likhet med flere av de andre informantene, opplever naturen som en arena hvor de kan spille ut en underordnet, men samtidig meningsfull femininitet. Dette ser ut til å representere attraktive variasjoner i deres utforming av kjønn (Haavind 1994:771). Vår analyse viser at naturen, for våre informanter, utgjør en arena som gir dem et rom, og en mulighet til å utspille ikke bare sin femininitet, men også sin russiskhet på nye måter. Dette skaper videre også rom for nye

norske «sterke og besluttsomme» maskuliniteter. Vi vil avslutningsvis presisere at informantene stort sett var fornøyde med sine norske ektemenn: De satte pris på at deres partnere var likestillingsorienterte og hjelpsomme med husarbeid og omsorgsarbeid (jf. Flemmen & Lotherington, 2008). Samtidig fortalte de russiske kvinnene at deres norske partnere manglet tiltrekningskraft som «ekte gentleman», og de fortalte at de noen ganger savnet «romantikk» eller «lidenskap» i sine kjærlighetsrelasjoner. Dette må ikke tolkes dithen at informantene mente at russiske menn nødvendigvis representerer en «ideell maskulinitet» (russiske menn blir gjerne stereotypisk framstilt som sjåvinistiske og alkoholisererte). Men, påpekte våre informanter, russiske menn mestret i det minste kunsten å få partneren til å *føle seg som en kvinne*. Som de forklarte: Russiske menn proklamerer fantastiske dikt og kommer med blomster i de rette øyeblikk. Derfor tolker vi informantenes historier om de norske handlekraftige og dyktige friluftsmennene som en strategi for å re-maskulinisere dem, for derigjennom å gjøre de norske ektemennene litt mer mandige og således mer attraktive. I denne prosessen skaper informantene samtidig en kompletterende, men underordnet posisjon for seg selv hvor de kan trives som ekte kvinner og hvor de samtidig kan «sole seg i glansen» av sin norske prins. Dermed ser vi hvordan de russiske kvinners posisjoneringer skapes på tvers av både historiske, geografiske og poetiske landskap i både Norge og Russland. Dette skjer således ikke bare i lys av norske representasjoner av «russiske kvinner» samt den norske likestillingsdiskursen, men også rent fenomenologisk som et resultat av hegemoniske (tradisjonelle) russiske kjønnsforståelser.

Avslutning

I en artikkel fra 2007 skriver Panelli og Little at

the ongoing interplay between the natural and the human is evidenced and reproduced through *embodied practices of sexuality* – the valuing or degrading of particular attributes or

weaknesses, the assumptions about the appropriateness of certain forms of human relations in defined spaces (2007:186).

Ved å analysere russiske kvinnelige migranternes fortellinger om naturpraksiser og naturopplevelser *sammen* med deres norske partner i Finnmark, bidrar denne artikkelen til å fremme forståelsen av hvordan kjønn og natur gjensidig former hverandre. Analysene viser hvordan informantene konstruerer natur ikke bare som «rekreasjonsarena», men også «poesi» og «romantikk», og derigjennom som en arena som skaper kjønn på måter som ser ut til å styrke det heteroseksuelle parforholdet, ikke minst i lys av fortellinger om prinsen som redder prinsessen og om ekspert-novise relasjoner, som utdypet over. Artikkelen viser således, i tråd med Ahmed (2004a, b, 2007), hvordan former eller overflater som menneskekropper, landskap og samfunn møtes og derigjennom skaper emosjoner og kjønnete subjektposisjoner. Dermed ser vi hvordan et feministisk fenomenologisk perspektiv (Ahmed 2004a, b), sammen med Merleau-Pontys (1994) forståelse av natur som et kroppsliggjort, subjektivt, intimt og sanselig felt bidrar til å belyse hvordan kulturell mening etableres gjennom måten vi bebor verden med andre. Som denne artikkelen viser, gir studier av rekreasjonspraksiser og narrativer således en mulighet til å undersøke kulturell variasjon i konstruksjonen av maskulinitet og feminitet i møter mellom majoritet og minoritet.

Litteratur:

- Aarseth, Helene. 2007. "Between Labour and Love: The Re-erotization of Home-making in Egalitarian Couples within a Nordic Context." *NORA - Nordic Journal of Women's Studies* 15 (2-3):133-143.
- Ahmed, Sara. 2004a. "Affective Economies." *Social Text* 22 (2):117-139.
- Ahmed, Sara. 2004b. "Collective Feelings Or, the Impressions Left by Others." *Theory, Culture & Society* 21 (2):25-42, .
- Aure, Marit. 2008. "Arbeidsmigrasjon fra Teriberka til Båtsfjord 1999-2002." PhD, Institutt for samfunnsplanlegging og lokalsamfunnsforskning, Universitetet i Tromsø.
- Berg, Anne-Jorunn, Anne Britt Flemmen, and Berit Gullikstad, eds. 2010. *Likestilte norskheter: om kjønn og etnisiteter*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Berg, Nina G., and Hans K. Lysgård. 2004. "Ruralitet og urbanitet - bygd og by." In *Mennesker, steder og regionale endringer.*, edited by Nina G. Berg, Britt Dale, Hans K. Lysgård and Anders Løfgren, 61-76. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Broch, Harald Beyer. 2004. "Barndommens grønne dal. Om betydningen av barns naturopplevelser." *Norsk antropologisk tidsskrift* 15 (1-2):101-113.
- Broch, Harald Beyer. 2014. "Sanser i samsplii: Glimt fra sjarkfiske i Nord-Norge." *Norsk antropologisk tidsskrift* 25 (3-4):151-165.
- Bye, Linda Marie. 2009. "'How to be a rural man': Young men's performances and negotiations of rural masculinities." *Journal of Rural Studies* 25:278-288.
- Bærenholdt, Jørgen Ole. 2001. "Territorialitet, mobilitet og mestringsstrategier." In *Rum, praksis og mobilitet*, edited by Kirsten Simonsen, 141-172. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Danielsen, Kirsten. 2009. "Kjærlighet uten grenser. Krysskulturelle ekteskap – kulturell forankring og individuell erfaring." *Sosiologisk tidsskrift* 17 (2):99-120.
- Flemmen, Anne Britt. 2002. "Motsetningsfylte signaler. Om kjønnsrelasjoner, heteroseksualitet og rom." *Kvinneforskning* 1:22-33.
- Flemmen, Anne Britt. 2007. "Russiske kvinner i nordnorske aviser - minoritets- og majoritetskonstruksjoner." *Tidsskrift for kjønnsforskning* 1:37-53.
- Flemmen, Anne Britt, and Ann Therese Lotherington. 2008. "Transnational Marriages: Politics and Desire." In *Mobility and Place. Enacting Northern European Periphery*, edited by Jørgen Ole Bærenholdt and Bryndhild Granås, 127-138. Aldershot: Ashgate.
- Forsberg, Gunnel. 2001. "The difference that space makes. A way to describe the construction of local and regional gender contracts." *Norsk Geografisk Tidsskrift* 55 (3):161-165.
- Førde, Anniken, and Tone Magnussen. 2012. "Når hundekjeksken tar over - opplevingar av stad gjennom landskap." In *Bygdeutviklingas paradoks*, edited by Mari Bente Bringslid, 91-118. Oslo: Spartacus.
- Gerrard, Siri. 2011. "Samspill mellom natur, kultur og kjønn - et bidrag til å forstå dekonstruksjonenes utfordringer i kjønnsforskningen." *Tidsskrift for kjønnsforskning* (1):57-62.
- Gerrard, Siri. 2013. "Mobilities, materialities, and masculinities: Interconnected mobility practices in Norwegian coastal fisheries." *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography* 67 (5):312-319.
- Giddens, Anthony. 1992. *The transformation of intimacy: sexuality, love and eroticism in modern societies*. Stanford: The Stanford University Press.

- Gullestad, Marianne. 2002. *Det norske sett med nye øyne. Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gurholt, Kiristi Pedersen. 2008. "Norwegian Friluftsliv and Ideals of becoming an 'Educated Man'." *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning* 8 (1):55-70.
- Haavind, Hanne. 1994. "Kjønn i forandring - som fenomen og forståelsemåte." *Tidsskrift for Norsk Psykologiforening* 31 (9):767-783.
- Haavind, Hanne. 2008. "Det tosidige likestillingsprosjektet: Hva er det som skjer, og hvordan blir forståelsen formet?" *Tidsskrift for kjønnsforskning* 4:59-79.
- Hansen, Tina. 2001. "Om landskap. Fra trditional landskapsgeografi til socialgeografi." In *Rum, praksis og mobilitet. Socialgeografiske bidrag.*, edited by Kirsten Simonsen, 113-140. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Johanson, Lisbeth, and Kjell Olsen. 2012. "Livsstilmigrasjon i nordområdene." *Nordisk Østforum* 26 (2):155-175.
- Kramvig, B., and Kirsten Stien. 2002a. Grenseløs verdighet? Tromsø: Norut, 7/2002.
- Kramvig, Britt, and Kirsten Stien. 2002b. "Open houses, open bodies, open minds." *NIKK magasin* 3 (1):43-45.
- Kupers, Wendelin. 2005. "Phenomenology of embodied implicit and narrative knowing." *Journal of Knowledge management* 9 (6):114-133.
- L'orange Fürst, Elisabeth. 2004. "Natur og kropp som vårt indre og ytre legeme." *Norsk antropologisk tidsskrift* 14 (1-2):45-53.
- Leontieva, A., and K. Sarsenov. 2003. "Russiske kvinner i skandinaviske medier." *Kvinneforskning* 27 (2):17-30
- Little, Jo. 2002. *Gender and rural geography. Identity, sexuality and power in the countryside*. Harlow: Prentice Hall.
- Little, Jo. 2003. "'Riding the Rural Love Train': Heterosexuality and the Rural Community." *Sociologia Ruralis* 43 (4):401-417.
- Little, Jo, and Ruth Panelli. 2007. "'Outback' Romance? A Reading of Nature and Heterosexuality in Rural Australia." *Sociologia Ruralis* 47 (3):173-188.
- Lotherington, A.-T., and A.-B. Flemmen. 2007. "Ekteskapsmigrasjon i det norske maktfeltet." *Sosiologi i dag* 37 (3-4):58-82.
- Mathisen, Stein Roar. 1998. "Det farlige naboskapet i nord." *Tradisjon* 28 (2):11 - 23.
- McDowell, Linda. 1999. *Gender, Identity and Place. Understanding Feminist Geographies*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Merleau-Ponty, Maurice. 1994. *Kroppens fenomenologi (Phenomenology of the Body)*. København: Pax Forlag.
- Moen, N. 2011. "Hjemme blant fremmede og fremmede hjemme: russiske kvinners identitetskonstruksjoner i en flerkulturell kontekst." *Nordisk Østforum* 25 (4):369 - 386
- Morgan, David L. 1997. *Focus groups as qualitative research*. Thousand Oaks, London, New Dehli: Sage publications.
- Munkejord, Mai Camilla. 2011. "Ute i naturen: Fortellinger om betydningen av friluftsliv for innflyttere i nord." In *Rural brytninger*, edited by Marit S. Haugen and Egil P. Stræte, 121-140. Trondheim: Tapir.
- Munkejord, Mai Camilla. 2015. "Local and transnational networking among female immigrant entrepreneurs in peripheral rural contexts: perspectives on Russians in Finnmark, Norway." *European Urban and Regional Studies* x (x):1-14, DOI: 10.1177/0969776415587122.

- Nordbye, Anne-Katrine Brun. 2013. "Å kjenne tiden. Setra som praskis." *Norsk antropologisk tidsskrift* 24 (3-4):235-246.
- Olesen, J. 2002. "Kroppens filosofi : med baggrund i Maurice Merleau-Pontys forfatterskab." *Kognition & pædagogik* 12 (43):30-39.
- Ortner, Sherry B. 1974. "Is female to male as nature is to culture?" In *Woman, culture, and society*, edited by M. Z. Rosaldo and L. Lamphere, 68-87. Stanford, CA:: Stanford University Press.
- Pedersen, Kirsti. 1999. *Det har bare vært naturlig. Friluftsliv, kjønn og kulturelle brytninger.*: Avhandling, dr.scient graden, Norges Idrettshøgskole.
- Pedersen, Kirsti. 2003. "Discourses on nature and gender identities." In *Nature and Identity. Essays on the culture of nature.*, edited by Kirsti Pedersen and Arvid Viken, 121-150. Bergen, Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Rosaldo, Michelle Z. 2001. "Women, Culture and Society. A Theoretical Overview." In *Women, Culture & Society*, edited by Michelle Rosaldo and Louise Lamphere, 17-42. California: Stanford University Press.
- Rudie, Ingrid. 1994. "Making sense of new experience." In *Social Experience and Anthropological Knowledge*, edited by Kirsten Hastrup and Peter Hervik, 28-44. London & New York: Routledge.
- Rudie, Ingrid. 1995. "Livsløp som dimensjon i kulturell reproduksjon." *Norsk Antropologisk Tidsskrift* (1):53-69.
- Simonsen, Kirsten. 1995. "Sted, kön og social praksis - en om könnet forståelse av stedsbegrepet." *Nordisk samhällsgeografisk tidskrift* 21 (1):22-31.
- Simonsen, Kirsten, ed. 2001a. *Praksis, rum og mobilitet. Socialgeografiske bidrag.* Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Simonsen, Kirsten. 2001b. "Rum, sted, krop og køn - dimensioner af en geografi om social praksis." In *Praksis, rum og mobilitet. Socialgeografiske bidrag.*, edited by Kirsten Simonsen. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Simonsen, Kirsten. 2005. *Byens mange ansigter – konstruktion af byen i praksis og fortælling.* . Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Skår, Margrethe. 2009. "Min, din og vår friluftslivshistorie: Hva har forskningsmetoder å si for produksjonen av kunnskap om friluftsliv?" *Norsk antropologisk tidsskrift* 20 (3):167-178.
- Solheim, Jorun. 1998. "Innledning i Den åpne kroppen. Om kjønnsymbolikk i moderne kultur." In, 11-26. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Solheim, Jorun. 2002. "Kjønn som analytisk nøkkel til kultur." *Tidsskrift for samfunnsforskning* 43 (1):105-117.
- Tyler, Meagan, and Peter Fairbrother. 2013. "Bushfires are "men's business": The importance of gender and rural hegemonic masculinity." *Journal of Rural Studies* 30 (1):110-119.
- Valestrand, Haldis, and Siri Gerrard. 2013. "Nåtidige stedskonstruksjoner, fortid og kollektive minner." In *Nina Gunnerud* edited by Anniken Førde, Britt Kramvig, Nina Gunnerud Berg and Britt Dale, 173-191. Trondheim: Akademika forlag.
- Ween, Gro B., and Rune Flikke. 2009. "Naturen som praksiser: Natur i nyere norsk antropologi." *Norsk antropologisk tidsskrift* 20 (1):6-15.

En spesiell takk: Vi vil gjerne takke professor Haldis Valestrand for gode kommentarer til et tidligere utkast av denne artikkelen. Vi vil også takke medlemmene i FRISAM-prosjektet Mobile Lifestyles ledet av professor Siri Gerrard, forskningsgruppen Sted, Makt og Mobilitet, samt forskningsgruppen for Kulturpedagogikk ved UiT NAU for inspirasjon underveis i arbeidet med denne teksten. Vi vil dessuten få takke de anonyme fagfellene og redaktørene i Norsk Antropologisk Tidsskrift for gode kommentarer.

ⁱ Noe tilsvarende den norske TV-serien «Jakten på Kjærligheten» (TV2).

ⁱⁱ Med fokusgruppeintervjuer mener vi i tråd med David L. Morgan (1997) gruppeintervjuer der forskeren lanserer et tema for diskusjon, men uten å delta utover å være 'moderator'. Moderatoren kan spørre deltakerne om å gi eksempler eller utdype det de snakker om. Fokusgruppeintervjuer brukes særlig for å undersøke hvordan en tematikk diskuteres i en bestemt gruppe, i denne studien blant russiske, kvinnelige informanter bosatt på samme sted i Nord-Norge ((Morgan 1997).

ⁱⁱⁱ Inkludert førsteforfatteren selv.

^{iv} Vi vil hevde at det er grunn til å tro at informantenes fortellinger ville vært annerledes dersom de var rettet til et norsk majoritetspublikum.

^v Som det fremgår av sitatene vi bruker i analysene, fremstår disse som relativt «rene». Årsaken til dette er i hovedsak at vi har vært mest opptatt av å oversette *meningsinnholdet* fra russisk til norsk språk. Det betyr at vi ikke har «oversatt» verken nølinger eller avbrytelser, som for eksempel når informantene i fokusgruppeintervjuene ba hverandre om å sende brødet eller drikken.

^{vi} Se Mead (1967) *Mind, Self, and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*, Chicago: University of Chicago Press

^{vii} Simonsen refererer her til Ricoeur, P. (1984) *Time and narrative* vol 1. Chicago, Chicago Press

^{viii} Merleau-Ponty (1994) sier i denne sammenheng at menneskelig eksistens allerede er en sameksistens, «den andre» fungerer som ytre blick på det som jeg «er».

^{ix} Det vil si at ekteskap er grunnlag for oppholdstillatelse i Norge.

^x Omtrent samtlige av våre informanter mener at det norske likestillingsidealet bidrar til å undertrykke og diskriminere det feminine.

^{xi} For mer om begrepet destabiliserende arbeid, se blant annet innledningskapittelet i Berg, A-J., Flemmen A. B., Gullikstad, B. (red.) (2010): *Likestilte norskheter: om kjønn og etnisiteter*. Oslo, Fagbokforlaget